

Брюксел, 19.1.2018г.
COM(2018) 6 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА И
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ**

**относно прилагането от държавите членки на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на
Съвета относно надзор и контрол на превоза на радиоактивни отпадъци и
отработено гориво
Втори доклад**

{SWD(2018) 4 final}

Съдържание

1.	Въведение	2
1.1.	Правна уредба	4
1.2.	Общи принципи за надзор и контрол на превозите	6
2.	Изпълнение на основните разпоредби.....	8
2.1.	Транспониране на директивата	8
2.2.	Стандартен документ за надзор и контрол на превози	8
2.3.	Компетентни органи.....	9
3.	Наблюдения и тенденции при превоза на отработено гориво и радиоактивни отпадъци.....	9
3.1.	Общи превози.....	10
3.2.	Внос, износ и транзитно преминаване през територията на Общността	11
3.3.	Последващи действия във връзка с първия доклад на Комисията	12
4.	Заклучения.....	13

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на Съвета¹ се установява система на Общността за надзор и контрол на трансграничния превоз на радиоактивни отпадъци и отработено гориво с оглед осигуряване на адекватна защита на населението. С нея се гарантира, че засегнатите държави членки са уведомявани за превоза на радиоактивни отпадъци и отработено гориво до тяхната територия или през нея, като са задължени да предоставят своето съгласие или мотивиран отказ за превоз. Директивата допълва Директива 2011/70/ЕВРАТОМ на Съвета², която е насочена към политиката и отговорностите за дългосрочно управление на радиоактивни отпадъци и отработено гориво.

Това е вторият доклад на Комисията относно прилагането на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на Съвета, в който се представя преглед на съответните превози и свързаните с тях аспекти. В него се предоставя допълнителна информация към доклада на Комисията относно прилагането на Директива 2011/70/ЕВРАТОМ на Съвета³.

Всички държави членки в ЕС произвеждат радиоактивни отпадъци, генерирани от различни съоръжения (например ядрени електроцентрали, изследователски реактори) и дейности, като например приложенията на радиоактивни изотопи в медицината, промишлеността, селското стопанство, научните изследвания и образованието. „Радиоактивните отпадъци“ се определят като радиоактивен материал в газообразно, течно или твърдо състояние, за който не се предвижда по-нататъшна употреба от изпращащите и приемащите държави, нито от физическо или юридическо лице, чието решение се приема от тези държави, и който се контролира като радиоактивен отпадък от регулаторен орган съгласно законодателната и подзаконовата нормативна уредба на изпращащите и приемащите държави.

Освен това при експлоатацията на ядрени електроцентрали и изследователски реактори се генерира също отработено гориво. „Отработеното гориво“ се определя като ядрено гориво, което е било облъчено в активната зона на ядрен реактор и е окончателно извадено от нея. То може да се счита или за използваем източник, който може да се обработи допълнително, или е предназначено за

¹ Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на Съвета от 20 ноември 2006 г. относно надзор и контрол на превоза на радиоактивни отпадъци и отработено гориво, ОВ L 337, 5.12.2006 г., стр. 21—32.

² Директива 2011/70/ЕВРАТОМ на Съвета от 19 юли 2011 г. за създаване на рамка на Общността за отговорно и безопасно управление на отработено гориво и радиоактивни отпадъци, ОВ L 199, 2.8.2011 г., стр. 48—56.

³ Доклад на Комисията до Съвета и Европейския парламент относно напредъка в прилагането на Директива 2011/70/Евратом на Съвета, инвентар на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво на територията на Общността и прогнози за бъдещето, COM(2017)236 final от 15.5.2017 г.

окончателно погребване без предвидена по-нататъшна употреба и третирано като радиоактивен отпадък.

Когато се генерират отработено гориво и радиоактивни отпадъци, те се съхраняват преди евентуалното обработване или преработване, и погребване. От обектите, където са генерирани или управлявани тези материали, отработеното гориво и радиоактивните отпадъци се транспортират главно с автомобилен, железопътен или морски транспорт и в ограничени случаи с въздушен транспорт.

Вносът, износът и транзитното преминаване на радиоактивни отпадъци и отработено гориво през държава(и) членка(и) представляват редовна практика в ЕС. Движение на такива материали, наричано също „превоз“, се осъществява в повечето държави членки, независимо от мащаба на техните ядрени програми.

Към момента 16 държави членки⁴ разполагат с ядрени реактори на територията си, като функциониращите ядрени реактори се намират в 14 държави членки. Освен това в 20 държави членки⁵ са функционирали или все още функционират изследователски реактори в рамките на ЕС. Някои от държавите членки превозват отработено гориво за преработване в ЕС или в трети държави. Повечето държави членки с изследователски реактори възнамеряват да върнат отработеното гориво на доставчика (САЩ или Руската федерация) преди 2020 г, въпреки че за редица реактори за обучителни и изследователски цели определянето на дългосрочен начин за управление на отработеното гориво (например погребване) все още предстои. Също така в много случаи радиоактивни отпадъци са превозвани в рамките на ЕС и извън него с оглед свеждане до минимум на радиоактивните отпадъци чрез преработване (например топене, изгаряне) преди съхраняването и/или погребването.

Съгласно член 20, параграф 1 от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на Съвета от 25 декември 2011 г. държавите членки трябва да докладват на Комисията относно прилагането на Директивата на всеки три години. Следователно крайният срок за представяне на вторите доклади е бил 25 декември 2014 г.

За периода 2012—2014 г. всички държави членки представиха своя втори национален доклад относно превоза на радиоактивни отпадъци или отработено гориво на своите територии, а Хърватия докладва за първи път⁶. По време на втория период за докладване бяха отбелязани значителни закъснения, тъй като само три държави членки изпратиха уведомления⁷ (други изпратиха

⁴ Белгия, България, Чешката република, Финландия, Франция, Германия, Унгария, Нидерландия, Румъния, Испания, Швеция, Словения, Словакия и Обединеното кралство (Литва и Италия са спрели реакторите).

⁵ Австрия, Белгия, България, Чешката република, Финландия, Франция, Германия, Дания, Гърция, Унгария, Италия, Латвия, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Испания, Швеция, Словения и Обединеното кралство.

⁶ Хърватия се присъедини към ЕС на 1 юли 2013 г.

⁷ Дания, Литва и Румъния.

уведомления с различни закъснения⁸).

Въз основа на националните доклади и след обмен на становища с Консултативния комитет и приемане от негова страна⁹ Комисията изготви настоящия доклад до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет съгласно член 20, параграф 2 от Директивата. Той се основава на уведомленията от всички държави членки и представлява продължение на първия доклад на Комисията за периода 2008—2011 г., издаден през 2013 г.¹⁰.

Предназначението на докладите е да се представи преглед на превоза на отработено гориво и радиоактивни отпадъци в Общността; на актуалните тенденции и предизвикателства пред вноса, износа и транзитното преминаване на отработено гориво и радиоактивни отпадъци, на докладваните откази и неуспешни превози, както и на предложените действия.

Повече подробна информация относно прилагането на Директивата във всяка държава членка е представена в работния документ на службите на Комисията SWD(2018)4. В заключението на настоящия доклад са представени въпроси, които изискват допълнително внимание.

1.1. Правна уредба

Безопасното и отговорно управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво, включително безопасният превоз на тези материали на териториите на държавите членки и извън тях, е правно изискване. Това изискване произхожда както от международното право, така и от правото на ЕС.

На международно равнище главният базов документ в тази област е Единната конвенция за безопасност при управление на отработено гориво и за безопасност при управление на радиоактивни отпадъци (Единната конвенция)¹¹. Чрез Единната

⁸ В рамките на 6 месеца: България, Чешката република, Гърция, Естония, Финландия, Латвия, Люксембург, Полша, Португалия, Словения, Словакия, Швеция, Обединеното кралство; в рамките на 6—12 месеца: Австрия, Белгия, Хърватия, Кипър, Франция, Германия, Унгария, Ирландия, Малта, Нидерландия и Испания; по-късно от 1 година: Италия.

⁹ Консултативният комитет беше създаден през 2007 г. съгласно член 21 от Директивата.

¹⁰ COM(2013) 240 final, Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет относно прилагането от държавите членки на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на Съвета относно надзор и контрол на превоза на радиоактивни отпадъци и отработено гориво, 25.4.2013 г. и SWD(2013) 150 окончателен.

¹¹ Единната конвенция влезе в сила на 18 юни 2001 г. Тя се прилага по отношение на отработено гориво и радиоактивни отпадъци от цивилни ядрени реактори и приложения и на отработено гориво и радиоактивни отпадъци от военни или отбранителни програми, ако и в случай че такива материали се пренасят за постоянно и се управляват изключително в рамките на програми за граждански цели, или когато са декларирани като отработено гориво или радиоактивни отпадъци за целите на Конвенцията от договарящата се страна.

конвенция, наред с други разпоредби, на договарящите се страни, се налагат задължения по отношение на безопасността при трансграничен превоз (внос, износ и транзитно преминаване) на радиоактивни отпадъци и отработено гориво. В член 27 от Единната конвенция се изисква всяка договаряща се страна, участваща в трансграничен превоз, да предприема съответните мерки, с цел да гарантира, че такъв превоз се осъществява в съответствие с разпоредбите на Конвенцията и съответните задължаващи международни документи. След първия доклад на Комисията относно прилагането от държавите членки на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ Малта стана договаряща се страна по Единната конвенция, като така всички 28 държави—членки на ЕС, станаха договарящи се страни по Конвенцията¹², което показва ангажираността на държавите членки да гарантират високо равнище на безопасност по отношение на отработеното гориво и радиоактивните отпадъци — от генерирането до погребването.

На равнище ЕС, след първия доклад на Комисията относно прилагането от държавите членки на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ през 2013 г. беше преразгледана Директива 96/29/ЕВРАТОМ на Съвета относно основните норми на безопасност, като беше запазена общата цел за подобряване на защитата срещу опасностите, произтичащи от излагане на йонизиращо лъчение, както и при транспорт на отработено гориво и радиоактивни отпадъци. С преразгледаната Директива 96/29/ЕВРАТОМ (нова Директива 2013/59/ЕВРАТОМ¹³) разпоредбите на петте директиви на ЕС, включително Директива 2003/122/ЕВРАТОМ относно високоактивните закрити радиоактивни източници¹⁴, се отменят и консолидират в единен законодателен акт. В новата Директива, която следва да бъде транспонирана от държавите членки до 6 февруари 2018 г., се определят и единни критерии за освобождаване от контрол и общи нива за освобождаване на материали от регулаторен контрол. По отношение на естествените радиоактивни материали (NORM), приложното поле на Директива 2013/59/ЕВРАТОМ беше разширено така, че да обхваща човешки дейности, включващи наличието на естествени радиационни източници, включително преработката на материали с естествени радионуклиди (NORM). С Директивата се изисква защитата срещу естествени радиационни източници да бъде напълно интегрирана в общите изисквания, вместо да бъде разглеждана отделно в специален дял. По-специално отраслите, преработващи материали със съдържание на естествени радионуклиди, за които се изисква регулаторен контрол, следва да бъдат управлявани от същата

Конвенцията се прилага и по отношение на планирано и контролирано изпускане в околната среда на течни или газообразни радиоактивни материали от регламентирани ядрени съоръжения.

¹² Към 26 септември 2016 г. договарящите се страни по Конвенцията са 73 (http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointconv_status.pdf).

¹³ Директива 2013/59/ЕВРАТОМ от 5 декември 2013 г. за определяне на основни норми на безопасност за защита срещу опасностите, произтичащи от излагане на йонизиращо лъчение, и за отмяна на директиви 89/618/ЕВРАТОМ, 90/641/ЕВРАТОМ, 96/29/ЕВРАТОМ, 97/43/ЕВРАТОМ и 2003/122/ЕВРАТОМ, ОВ L 13, 17.1.2014 г., стр. 1—73.

¹⁴ Директива 2003/122/ЕВРАТОМ на Съвета от 22 декември 2003 г. относно контрола на високоактивните закрити радиоактивни източници и безстопанствените източници, ОВ L 346, 31.12.2003 г., стр. 57—64.

регулаторна рамка, приложима за други практики¹⁵. С член 23 от Директивата се изисква държавите членки да гарантират идентифицирането на класовете или видовете на практиките, свързани с използването на NORM и водещи до облъчване на работници или лица от населението, което не може да се пренебрегне с оглед на радиационната защита. Списък на промишлените сектори, включващи използването на NORM, които трябва да бъдат взети под внимание в процеса на идентифициране, освен урановите рудници и военната промишленост, е представен в приложение VI към Директива 2013/59/ЕВРАТОМ. Ако дадена държава членка декларира отпадъци от NORM като радиоактивни отпадъци, техният превоз следва да бъде докладван съгласно член 20 от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ.

В обхвата на тази широка рамка на ЕС за ядрена и радиационна безопасност Директива 2006/117/ЕВРАТОМ засяга конкретно регулаторните разрешителни и процедурните аспекти на трансграничния превоз на радиоактивни отпадъци и отработено гориво, генерирани от граждански съоръжения и дейности. Директивата се прилага в случаите, когато:

- изпращащата държава, приемащата държава или държавата на транзитно преминаване на отработеното гориво или радиоактивните отпадъци е държава—членка на ЕС;
- количествата и концентрацията на отработеното гориво или радиоактивните отпадъци за превоз (определени като пратка) надхвърлят нивата по член 3, параграф 2, букви а) и б) от Директива 96/29/ЕВРАТОМ¹⁶, неотдавна заменена с Директива 2013/59/ЕВРАТОМ на Съвета.

1.2. Общи принципи за надзор и контрол на превозите

В съответствие с Директива 2011/70/ЕВРАТОМ всяка държава членка носи пълната отговорност за избора на собствена политика по отношение на управлението на радиоактивни отпадъци и отработено гориво в рамките на своята юрисдикция, като тя може да включва износ на отработено гориво и радиоактивни отпадъци и или внос на такива материали (например за обработване или преработване) на нейната територия.

В член 17, параграф 1 от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ се изисква държавите членки да използват стандартен документ за надзор и контрол на превози на радиоактивни отпадъци и отработено гориво. Когато се предвижда превоз на такива материали до трети държави, от държавите членки се изисква да прилагат критериите за превоз съгласно член 16, параграф 2 от Директивата и

¹⁵ Определението за „практика“ в член 4(65) е следното: „човешка дейност, която може да доведе до увеличаване на облъчването на лица от източник на йонизиращо лъчение и която се управлява като ситуация на планирано облъчване.“

¹⁶ Директива 96/29/ЕВРАТОМ на Съвета от 13 май 1996 г. относно постановяване на основните норми на безопасност за защита на здравето на работниците и населението срещу опасностите, произтичащи от йонизиращото лъчение, ОВ L 159, 29.6.1996 г., стр. 1—114.

препоръката на Комисията¹⁷.

В случаите, когато даден превоз не може да бъде осъществен, или ако условията за превоза не са спазени съгласно настоящата директива, компетентните органи от изпращащата държава членка следят съответните радиоактивни отпадъци или отработеното гориво да бъдат взети обратно от стопанисващият, освен ако не може да бъде постигната друга безопасна договореност. При необходимост тези компетентни органи следят за това лицето, отговарящо за превоза, да предприеме коригиращи мерки за безопасност. При тези обстоятелства стопанисващият¹⁸ носи отговорност за разходите, възникващи в случаите, когато превозът не може да бъде извършен (член 12 от Директивата).

Всеки отказ на разрешително за превоз на отработено гориво и радиоактивни отпадъци следва i) да се обоснове на базата на критериите, изложени в Директивата; ii) да не бъде произволен; и iii) да се основава на съответното национално, Общностно или международно право. Решенията за износ или отказите на държавите членки трябва да бъдат в съответствие с разпоредбите, установени в Единната конвенция, и член 16 от Директивата, с които се забранява износът на радиоактивни отпадъци или отработено гориво до местоназначения, намиращи се на 60 градуса на юг географска дължина, до държави от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн или до трета държава, на която липсват ресурси, за да управлява безопасно радиоактивни отпадъци или отработено гориво.

Освен докладването на всеки три години пред Комисията (съгласно член 20, параграф 1 от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ) държавите членки:

- уведомяват всяка година Комисията и Консултативния комитет за всеки неразрешен превоз до трета държава поради несъответствие с техническия или административния капацитет и нормативната уредба за безопасното управление на отработено гориво или радиоактивни отпадъци (член 16, параграф 1, буква в) от Директивата).
- изпращат на Комисията данните за връзка с компетентния(те) орган(и), както и цялата необходима информация за установяване на бърза връзка (член 18 от Директивата).

¹⁷ Препоръка на Комисията от 4 декември 2008 г. относно критериите за износ на радиоактивни отпадъци и отработено гориво за трети страни (нотифицирано под номер C(2008) 7570) (2008/956/ЕВРАТОМ).

¹⁸ „стопанисващ“ означава физическо или юридическо лице, което преди да осъществи превоз на радиоактивен отпадък или отработено гориво, носи отговорност съгласно действащото национално законодателство за този вид материали и планира да извърши превоз до получателя.

2. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ РАЗПОРЕДБИ

2.1. Транспониране на директивата

През периода на докладване 2012—2014 г. към ЕС се присъедини Хърватия (на 1 юли 2013 г.) и транспонира директивата.

Въз основа на това транспонирането на настоящата Директива се счита за завършено във всички 28 държави членки.

2.2. Стандартен документ за надзор и контрол на превози

Стандартният документ (установен с решение на Комисията през 2008 г.¹⁹ и изменен през 2011 г.) съдържа формуляри за:

- заявление за получаване на разрешително за превоз на отработено гориво и радиоактивни отпадъци;
- потвърждение за получаване на заявление — искане във връзка с липсваща информация за отработено гориво и радиоактивни отпадъци;
- отказ или съгласие за превоз на радиоактивни отпадъци или отработено гориво от страна на съответните компетентни органи;
- описание на пратката с радиоактивни отпадъци и списък на опаковките;
- потвърждение за получаване на радиоактивни отпадъци и отработено гориво;
- разрешително за превоз на отработено гориво и радиоактивни отпадъци.

Някои държави членки представиха предложения за допълнителни подобрения на стандартния документ. Например беше предложено да се разяснят обяснителните бележки и към стандартния документ да се добави специален раздел, в който да се посочва предишно разрешително/съгласие, когато заявлението за превоз е свързано с връщане на остатъчни вещества от този предишен превоз. Това би улеснило наблюдението и би осигурило одитна пътека между изходящите превози за обработване или преработване и превоза на получени отпадъци и странични продукти. Освен това беше подчертана необходимостта от по-добра съгласуваност на информацията, изисквана в раздел Б-1 „Заявление за получаване на разрешително за превоз на отработено гориво“, която не включва нивата на радиоактивност на отработеното гориво, и информацията в раздел Б-5 „Описание на пратката с отработено гориво и списък на опаковките“ (където тази информация се изисква) от стандартния документ.

¹⁹

Решение на Комисията от 5 март 2008 г. за установяване на стандартен документ за надзор и контрол на превоза на радиоактивни отпадъци и отработено гориво съгласно Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на Съвета (нотифицирано под номер С(2008) 793), (2008/312/ЕВРАТОМ), ОВ L 107, 17.4.2008 г., стр. 32—59.

По отношение на тези предложения Комисията ще предприеме последващи действия.

2.3. Компетентни органи

Към юли 2017 г. всички държави членки са предоставили актуална информация за своите компетентните органи по смисъла на член 5, параграф 13²⁰ от Директивата, която е представена в работния документ на службите на Комисията SWD(2018)4.

В съответствие с изискването на член 19 от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ и препоръката²¹ за сигурна и ефективна система за предаване на документи и информация, свързани с разпоредбите на Директивата, актуалният списък на компетентните органи в държавите членки е достъпен на интерне страницата на Комисията: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/nuclear-energy/radiation-protection/transport-radioactive-materials>.

3. НАБЛЮДЕНИЯ И ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ПРЕВОЗА НА ОТРАБОТЕНО ГОРИВО И РАДИОАКТИВНИ ОТПАДЪЦИ

За периода 2012—2014 г. повечето държави членки докладваха за превоз на отработено гориво и радиоактивни отпадъци на своите територии, като използваха незадължителен образец с информация относно i) прилагането на Директивата; и ii) вноса, износа и транзитното преминаване на отработено гориво и радиоактивни отпадъци.

Като цяло бяха отбелязани различия по отношение на формата на докладването, степента на подробност и качество на информацията, предоставена от държавите членки в техните доклади до Комисията. Например:

- терминологията, използвана в докладите на държавите членки по отношение на превозите на отработено гориво и радиоактивни отпадъци, невинаги съответства на определената в Директивата и в Директива 2008/312/ЕВРАТОМ (например внос във, износ от и преминаване през територията на Общността, както и разрешително и съгласие);
- също така информацията, предоставена в докладите на държавите членки, невинаги включваше подробности за превозите или разграничение на отработено гориво и радиоактивни отпадъци;

²⁰ В член 5, параграф 13 от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ „компетентни органи“ се определя като „орган, който съгласно законодателството или подзаконовите нормативни актове на изпращащата или приемащата страна или страната на транзитно преминаване имат право да прилагат системата за наблюдение и контрол на превоза на радиоактивни отпадъци или отработено гориво“.

²¹ Препоръка на Комисията от 7 юли 2009 г. за сигурна и ефективна система за предаване на документи и информация, свързани с разпоредбите на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на Съвета, ОВ L 177, 8.7.2009 г., стр. 5—6.

- докладите на две държави членки, в които се отчитат 48 % от всички разрешителни за превоз на отработено гориво и радиоактивни отпадъци, в известна степен бяха представени само като резюме без достатъчно подробности за превозите, както се изисква в образеца за докладване;
- несъответствия в националните доклади на някои държави членки по отношение на разрешителните за превоз.

В контекста на настоящия втори доклад Комисията не е била уведомявана за повторен превоз във връзка с неразрешени доставки на недекларирани радиоактивни отпадъци (съгласно член 4); неизпълнение на превоз (съгласно член 12) или забранен износ, който би попаднал в приложното поле на разпоредбите на член 16, параграф 1 от Директивата. Имало е само два отказа за разрешителни, свързани със замърсен метален скрап, и в един случай — с непълна информация за превоза. Всички тези случаи на отказ са били решени от съответната държава членка.

Повече подробности за превозите на държавите членки са представени в придружаващия работен документ на службите на Комисията SWD (2018)4.

3.1. Общи превози

Директива 2006/117/ЕВРАТОМ осигурява рамката за превоз на радиоактивни отпадъци и отработено гориво между държавите членки, който следва да се осъществява само с предварително обосновано съгласие на компетентните органи на всички участващи държави членки (включително държави членки на транзитно преминаване).

За периода 2012—2014 г. 20 държави членки докладваха за разрешени превози, попадащи в обхвата на Директивата. Държавите членки докладваха за 400 издадени одобрения²², които включват 192 разрешителни на изпращаща държава членка и 208 съгласия²³ за превоз на отработено гориво и радиоактивни отпадъци. Пет²⁴ от 20-те докладвали държави членки отчитат 74 % от всички 192 докладвани разрешителни за периода 2012—2014 г.

²² Въпреки че в Директивата терминът „одобрение“ не се определя, а изрично се посочва само „разрешително“ на изпращащата държава членка, „съгласие“ и „отказ“ на държавата членка на транзитно преминаване и приемащата държава членка, в националните доклади на държавите членки невинаги се прави разграничение между разрешително и съгласие. Поради това, за целите на настоящия доклад на Комисията, терминът „одобрение“ се използва, като се имат предвид както „разрешително“, така и „съгласие“.

²³ Съгласно член 9 не по-късно от два месеца от датата на потвърждението за приемане компетентните органи от всички съответни държави членки уведомяват компетентните органи на изпращащата държава членка за своето съгласие или за условията, изпълнението на които считат за необходими, за да предоставят съгласието си или за отказа си да предоставят съгласие.

²⁴ Белгия, Германия, Франция, Швеция и Обединеното кралство.

Освен това 81 % (157) от всички разрешителни са свързани с превоз на радиоактивни отпадъци; 17 % (32) с отработено гориво, а 2 % са издадени за материали, различни от радиоактивни отпадъци и отработено гориво. През предходния период на докладване 74 % от разрешителните са свързани с превоз на радиоактивни отпадъци, а останалите 26 % — с превоз на отработено гориво.

Комисията отбелязва, че общият брой на разрешителните се е увеличил (15 %) в сравнение с предходния период на докладване (2008—2011 г.), като 14 държави членки са предоставили 161 разрешителни, попадащи в обхвата на Директивата.

3.2. Внос, износ и транзитно преминаване през територията на Общността

През периода на докладване 2012—2014 г. повечето от превозите на радиоактивни отпадъци и отработено гориво са извършени между държавите членки и само около 17 % от всички трансгранични превози са били за внос в Общността и износ от нея.

По-специално 11 държави членки²⁵ докладваха за издаване на 30 разрешителни за износ на радиоактивни отпадъци и/или отработено гориво за трети държави — Русия (47 %), САЩ (30 %), Швейцария и Япония (всяка държава по 10 %) и Норвегия (3 %).

Двадесет от 30-те разрешителни за износ от Общността (т.е. 67 %) са били свързани с превоз на отработено гориво. Всички тези случаи на износ на отработено гориво, с изключение на един, бяха докладвани за преработка; а един случай на износ на отработено гориво беше докладван за научноизследователски дейности.

През предходния период на докладване (2008—2011 г.) девет държави членки са предоставили 29 разрешителни за износ, като 59 % от разрешителните за износ от Общността са били свързани с износ на отработено гориво, което показва увеличение на броя на държавите членки, изнасящи отработено гориво и/или радиоактивни отпадъци. Въпреки че е налице слабо увеличение на разрешителните за износ общо на отработено гориво и радиоактивни отпадъци, от 2011 г. насам Комисията отбелязва общо намаляване на броя на разрешителните за износ на отработено гориво.

Износ на радиоактивни отпадъци за връщане и за третиране в трети държави е докладван от пет държави членки, за което са издадени общо девет разрешителни за износ от Общността.

За този период три държави членки (Франция, Швеция и Обединеното кралство) докладваха за внос на радиоактивни отпадъци/отработено гориво,

²⁵ Австрия, България, Чешката република, Германия, Франция, Унгария, Италия, Полша, Румъния, Швеция и Обединеното кралство.

като не беше отчетено транзитно преминаване на отработено гориво и/или радиоактивни отпадъци през територията на Общността.

3.3 Последващи действия във връзка с първия доклад на Комисията

В резултат на първото докладване от страна на държавите членки относно прилагането на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ бяха определени два въпроса, на които да се отдели допълнително внимание, както се посочва в доклад на Комисията COM (2013) 240 окончателен:

- Беше отбелязано, че не е налице **хармонизиране на нивата за освобождаване от контрол** на радиоактивни отпадъци в ЕС, което би могло да доведе до възможността материали, съдържащи радиоактивни вещества, да бъдат освободени в една държава членка, но все още да бъдат считани за радиоактивни отпадъци в друга държава членка.

С транспонирането от страна на държавите членки на Директива 2013/59/ЕВРАТОМ за определяне на основни норми на безопасност до февруари 2018 г. се очаква, че общите критерии за освобождаване от контрол и наборът от хармонизирани **общи нива за освобождаване от контрол** в държавите членки ще станат по-съгласувани. Важно е обаче да се отбележи, че държавите членки разполагат с възможността да определят конкретни нива за освобождаване от регулаторен контрол в съответствие с критериите за освобождаване от контрол, установени в настоящата директива

- Трансграничните превози на **отпадъци със съдържание на NORM**, които не са резултат от разрешени „практики“, както са определени в Директива 96/29/ЕВРАТОМ, бяха изключени от обхвата както на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ²⁶, така и на Директива 2006/21/ЕО²⁷ относно управлението на отпадъците от миннодобивните индустрии.

Приложното поле на Директива 2013/59/ЕВРАТОМ беше разширено така, че да обхваща всички човешки дейности, включващи наличието на естествени радиационни източници, включително преработката на материали с естествени радионуклиди (NORM). Следователно, от правна гледна точка, всички отпадъци със съдържание на NORM, за които се изисква регулаторен контрол и са категоризирани като радиоактивни отпадъци²⁸, попадат в приложното поле на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ.

²⁶ Вж. член 1, параграф 5 от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ.

²⁷ Директива 2006/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2006 г. относно управлението на отпадъците от миннодобивните индустрии и за изменение на Директива 2004/35/ЕО, ОВ L102, 11.4.2006 г., стр. 15—33.

²⁸ „радиоактивни отпадъци“ означава радиоактивен материал в газообразно, течно или твърдо състояние, за който не се предвижда по-нататъшна употреба от изпращащите и приемащите държави, нито от физическо или юридическо лице, чието решение се приема от тези държави, и което се контролира като радиоактивен отпадък от регулаторен орган съгласно законодателната и подзаконова нормативна уредба на

За да се гарантира безпроблемно прилагане както на Директива 2006/117/ЕВРАТОМ, така и на Директива 2013/59/ЕВРАТОМ и да бъдат засегнати горепосочените въпроси, през 2016 г. Комисията предприе проучване²⁹. Целта на проучването беше да се разгледат настоящите практики на държавите членки при прилагането на нива за освобождаване от контрол и превоз на радиоактивни отпадъци със съдържание на естествени радиоактивни материали, чрез което да се постигне по-добро познаване на практиките, предизвикателствата, добрите примери на държавите членки за превоз на такива материали в обхвата на новата правна рамка на ЕС, както и на потребностите от законодателство и/или инициативи на ЕС в тази област.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Настоящата правна рамка на ЕС, състояща се от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ, новата Директива 2013/59/ЕВРАТОМ и Директива 2011/70/ЕВРАТОМ, осигурява всеобхватна правна основа за гарантиране на защита на здравето на работниците и на населението от рисковете, произтичащи от йонизиращи лъчения, включително по време на превоз на отработено гориво и радиоактивни отпадъци.

Държавите членки докладваха за превози в обхвата на националните рамки за надзор и контрол на превозите на отработено гориво и радиоактивни отпадъци. В тези рамки се изисква трансграничните превози на радиоактивни отпадъци и отработено гориво да се осъществяват само с предварително обосновано съгласие на компетентните органи на всички участващи държави членки и да се използва стандартният документ за внос във, износ от и преминаване през територията на Общността.

През настоящия период на докладване държавите членки не докладваха за неизпълнение на превоз при трансгранично движение на радиоактивни отпадъци или отработено гориво. Докладвано беше за два отказа поради недеклариране на радиоактивен материал като радиоактивен отпадък и недостатъчна информация, но проблемът беше решен от съответните държави членки.

Повечето от националните доклади на държавите членки за този период бяха представени със закъснение и в тях се виждат различията в степента на подробност на информацията и различните подходи към докладването за превозите на отработено гориво и радиоактивни отпадъци.

изпращащите и приемащите държави (член 5, параграф 1 от Директива 2006/117/ЕВРАТОМ).

²⁹ Преглед на текущото състояние на транспортирането на радиоактивни материали в държавите — членки на ЕС.

Комисията ще вземе под внимание констатациите, представени в настоящия доклад, и ще предприеме размисъл или необходимите мерки за:

- усъвършенстване на стандартния документ за надзор и контрол на превози на радиоактивни отпадъци и отработено гориво, посочен в Директива 2006/117/ЕВРАТОМ на Съвета, с оглед на обратната информация, предоставена от държавите членки и в препоръките на Консултативния комитет;
- предоставяне на подкрепа на държавите членки за уеднаквяване на докладването на държавите членки за превози на отработено гориво и радиоактивни отпадъци (член 20 от Директивата), като по този начин в крайна сметка се подобрява и степента на съгласуваност и подробност на бъдещото докладване от страна на Комисията пред Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет.

Освен това Комисията ще предприеме необходимите мерки въз основа на констатациите от текущото проучване във връзка с прегледа на сегашното положение при транспортирането на радиоактивни материали в държавите — членки на ЕС. Проучването включва превозите на материали с естествени радионуклиди и прилагането на нива за освобождаване от контрол, с цел да бъдат определени конкретни действия, необходими за подобряване на транспортирането в ЕС и на национално равнище, увеличаване на прозрачността и засилване на общественото доверие.

Комисията ще следи отблизо прилагането на Директивата и определените мерки, с цел да се гарантира своевременно докладване за предстоящия период на докладване 2015—2017 г. (доклади на държавите членки до 25 декември 2017 г.) в тясно сътрудничество с държавите — членки на ЕС.